

Levante EMV 15 Maig 2022.

"El rector va fer missa en vernacle i la feligressia ho va trobar còmic. revela la degradació idiomàtica —i moral— d'aquesta societat"

A Josep Perarnau. 9 d'abril de 1965 En la primera carta, Fuster informa Perarnau de les impressions de Vicent Ventura sobre un possible canvi en l'actitud de l'arquebisbe de València, Marcelino Olaechea (Barakaldo 1888-València 1972; arquebisbe del 1946 al 1966), respecte a l'ús del valencià en la litúrgia, sobretot arran d'una campanya a favor que havia recollit 20.000 signatures. La petició, iniciada per Lo Rat Penat, va ser lliurada a l'arquebisbe el 22 de desembre de 1964 i entre els seus firmants hi havia Robert Moròder, Joaquim Maldonado, Martí Domínguez, Felip Mateu i Llopis, Nicolau Primitiu Gómez Serrano, Jesús E. Martínez Ferrando, Enric Valor, Lluís Guarner, Emili Beüt, Santiago Bru, Joan Valls, Maria Beneyto, Jordi Valor, Raimon, el músic Joaquim Rodrigo, Matilde Salvador, Vicent Ventura, Francesc de P. Burguera, Manuel Sanchis Guarner, Joan Reglà, Manuel Broseta, el president de Lo Rat Penat, l'Ateneu Mercantil i altres personalitats i institucions laiques i eclesiàstiques. Fuster relata la visita a l'arquebisbe d'una comissió de prohoms laics, assessorada pel canonge Espasa. L'arquebisbe havia dit que n'hi hauria prou amb què li ho demanassen vuit capellans de la diòcesi, i la sol·licitud havia reunit les firmes de vuitanta eclesiàstics, entre els

quals set o vuit canonges. A més de vèncer les reticències de la jerarquia eclesiàstica —cosa que Fuster no estava massa convençut que s'hagués aconseguit—, hi havia també el problema dels textos litúrgics que caldria emprar, per al qual es proposen diverses solucions, entre altres l'adaptació al valencià del missal de Montserrat. Fuster s'estranya d'haver d'ocupar-se d'un tema que no l'afecta directament, però sap que no se'n pot desentendre.

11 de juliol de 1966. En la segona, Fuster fa referència a una carta pastoral de l'arquebisbe de València, Marcelino Olaechea, «Lengua latina, lenguas vernáculas y liturgia», publicat en el butlletí oficial de l'arquebisbat de València el juliol de 1966. En aquesta pastoral, monsenyor Olaechea deixava clar el desinterès, quan no l'hostilitat directa, de la jerarquia eclesiàstica per la llengua dels valencians: «**El clero valenciano sabe que sus fieles entienden bien la lengua vernácula oficial, que en ella rezan —y no en valenciano— sus oraciones, que en ella aprendieron y aprenden la doctrina cristiana, que en ella leen y cursan estudios**». Per a l'arquebisbe de València estava clar que el «vernacle» que havia de substituir al llatí en la missa, seguint les recomanacions del Concili Vaticà II, era **el castellà i no el valencià**, contradient l'esperit de la norma conciliar.

Joan Fuster, Francesc Ferrer Pastor i Vicent Ventura en un acte públic en novembre de 1990.

josé aleixandre

Selecció, edició i notes: Antoni Furió

14·05·22 | 22:00

•

S.,9-IV-65

Benvolgut amic Perarnau:

Avui, a València, En Ventura m'ha comunicat que, segon sembla, don Marcelino està disposat a iniciar una rectificació de la seva actitud respecte al vernacle. Em limito a traslladar-vos la informació que ell m'ha donat. Que és: fa uns dies, una comissió de prohoms acudí a visitar l'Arquebisbe. Van ser rebuts ràpidament i amb preferència a la clientela eclesiàstica que hi feia antesala. Fins i tot s'afirma que els reverends que esperaven, assabentats de la missió dels al·ludits seglars, van saludar-los amb mostres clamoroses de simpatia quan entraven a la sala d'audiències: aquest detall, però, potser és una mica fantasiós. Don Marcelino va rebre els comissionats amb les manifestacions de paternal afecte pròpies del cas. De primer, l'Arquebisbe va expressar l'immens dolor que havien produït en el seu cor de pastor vigilant, certes reclamacions intempestives, com ara el full de les «20.000 firmes» i algunes xafarderies que s'havien escampat per València i per la premsa estrangera. A continuació ha afirmat el seu amor a la llengua del país, i ha dit que, si per ell fos, tot això quedaria resolt en un obrir i tancar d'ulls. Però —ha seguit— ell no pot prendre iniciatives sobre el particular. Si els

seus capellans ho demanen, està disposat a concedir el que calgui. Basta que li ho demanin vuit: vuit capellans, s'entèn. És clar que hi ha més dificultats. Per exemple, la traducció de l'«ordinari de la missa». I més difícil encara: la dels evangelis i les epístoles de cada missa. Etc.

Els prohoms, més o menys en col·laboració amb el canonge Espasa, hi portaven, de més a més de la qüestió de l'idioma en la litúrgica, un parell de proposicions malicioses: la fundació de dues entitats, «Paraula de Déu», per a tonsurats, i «Presència cristiana», per a la laics, vernacularitzants, i volien que tinguessin el domicili legal al mateix Palau Episcopal. Don Marcelino hi ha assentit, en principi. Personalment, jo no veig massa clar com podran funcionar aquests tinglados, però no se sap mai... A les objeccions «pràctiques» de l'Arquebisbe, la comissió ha contestat amb l'oferiment de solucions immediates. La sol·licitud clerical, podia donar-la per assegurada. A hores d'ara, Mgr Olaechea ja té un paper en aquest sentit, signat per, no vuit, sinó vuitanta sotanes destacades de la Diòcesi: set o vuit canonges i tot, entre ells un tal don Guillermo Hijarrubia —és del país, malgrat el cognom—, que és o ha estat Vicari General. Quant a les versions dels textos litúrgics, els prohoms han assegurat a don Marcelino que no hi havia problema. I és clar que hi ha. I tant! El motiu d'aquesta carta és això.

Sembla que han decidit, per a l'«ordinari» (perdoneu-me si el meu lèxic és incorrecte: això no és el meu ram), utilitzar la traducció que s'ha publicat o està a punt de publicar-se a la Diòcesi de Castelló. Si aquesta traducció existeix, suposo que vós hi haureu intervingut, i confio que haurà quedat ben adaptada —vull dir, amb un criteri equànime— a les variants locals de l'idioma. Vaig tenir ocasió de llegir la que ha publicat el Bisbat de Lleida, i em va semblar tan perfecta, que ben bé no passava d'una dotzena de mots (terminacions verbals a part) els que hi havia d'insòlits als hàbits dialectals del País Valencià. El canonge Hijarrubia, per cert, hi ha fet alguna reserva. Sembla que en algun moment de la missa surt la frase: «Cal fer-ho», i al bon capitular això li ha recordat una expressió obscena d'ús corrent. El detall és insignificant, i pot esmenar-se fàcilment, per evitar qualsevol broma. Però la traducció «valenciana» dels evangelis i de

les epístoles ja no té una solució tan senzilla. Els interlocutors de don Marcelino van dir que podria «arreglar-se» el missal de Montserrat. L'Arquebisbe replicà que probablement això no ho consentirien els monjos, que fan els llibres «per guanyar diners» (!). Els prohoms van declarar enèrgicament que Montserrat no exigiria ni un cèntim. Aquesta part de la conversa em sembla grotesca, però —en fi!— no inversemblant...

Bé. En Ventura, que demà puja a Barcelona, estava disposat a arribar a Montserrat i parlar amb qui fos, per tornar-se'n a València amb les autoritzacions oportunes. L'en he dissuadit. Tot això em fa la impressió de poc meditat i anàrquic. Per evitar complicacions, li he dit que jo mateix escriuria al Monestir i que demanaria, en nom de «los sagrados intereses de la patria», dels quals, no sé per què, sóc una mena d'apoderat en aquest país, demanaria, dic, els permisos pertinents. Però he reflexionat sobre el problema, i penso que, abans de fer res, ells o jo, convenia posar-vos al corrent de la maniobra i demanar-vos, no ja consell, sinó participació expressa en tot això. Al capdavant, si s'ha de publicar el repertori de textos dels Evangelis i de les Epístoles destinats a la Missa, la publicació hauria de ser «aprofitable» per a tot el territori del País Valencià, això és, per a les quatre diòcesis que abracen (hi incloc la de Tortosa, malgrat que el Bisbe d'allà, de moment, no sembla gaire inclinat al vernacle...). Correm el risc que els patriotes de València es precipitin i, per ganes de guanyar temps, frustrin la cosa. Em conec el bestiar, i en tinc por.

Jo, ara mateix, escriuré a Montserrat la carta promesa. Miraré de fer-ho en termes merament «preparatoris». Al mateix temps, indicaré a la gent de València que no facin res pel seu compte, i que tinguin present les Diòcesis contigües: la d'Alacant —figura retòrica— i la de Castelló. És a dir: es tractaria que no donessin ni un pas sense comptar amb vós. L'èxit de la temptativa depèn del «tacte» lingüístic amb què siguin fetes les adaptacions. Probablement, i per una raó òbvia, d'escalafons professionals, els prohoms voldran encarregar l'«adaptació» al meu bon amic i indiscutit filòleg Sanchis Guarner. Em sembla perfecte, en principi.

Però potser que la decisió sigui «col·legial» i que es tinguin en compte les fabuloses punyeteries que el deplorable estat de l'idioma en aquest país planteja. Em contaven que, fa poc, en una parròquia de no sé on, el rector va fer la missa en vernacle, i la feligresia ho va trobar còmic. Això és trist, i revela fins a quin punt ha arribat la degradació idiomàtica —i moral— d'aquesta societat. Però això, també, és un «fet», que cal tenir en compte: per superar-lo, però per superar-lo amb la prudència deguda. ¿Recordeu que vam comentar, en la nostra visita al senyor Bisbe de Castelló, la paraula «Anyell»? He sentit dir que algú ha suggerit de substituir-la per «borrego» o «borreguet». Jo em poso en la perspectiva de la decisió conciliar, i crec que, ací, té poca importància un castellanisme més o menys, perquè la gramàtica ha de cedir a l'eficàcia religiosa. Ara: mots com «borrego» o «borreguet», per una estúpida casualitat del bilingüisme, faran riure a l'auditori... He citat aquesta anècdota per fer-vos veure —bé que vós ja ho haureu vist— les empenyadores complicacions «lingüístiques» que s'hi anuncien, a l'hora de projectar l'«adaptació» dels textos, montserratins o no.

Perdoneu-me la llauna. No em fa gens de gràcia molestar-vos amb una carta tan llarga. Encara em fa menys gràcia haver-la d'escriure, perquè «j'ai d'autres chats à fouetter». Però em trobo enmig d'aquest embolic, sense participar-hi directament, però també sense poder-me desentendre'n. Jo no sé si vós vindreu algun dia per València. Si en teniu l'oportunitat, no deixeu de visitar En Ventura o el canonge Espasa. I, si teniu cinc minuts, poseu-me quatre ratlles orientadores. Jo faré meves les vostres opinions, i procuraré de contagiar-les als patriotes i prohoms, en la mesura que això sigui possible... I no oblideu, de tota manera, que tot això descansa sobre una base tan frèvola com és la conversa reportada al principi. Jo no em fio gens de don Marcelino...

Molts records a Mgr Pont.

Ben vostre

S., 11-VII-66

Benvolgut amic Perarnau:

Suposo que vós i el senyor Bisbe, no cal dir-ho- haureu llegit la preciosa pastoral de Mgr Olaechea, titulada «Lengua latina, lenguas vernáculos y liturgia», publicada al «B.O. del A. de V» de juliol 1966. Aquest inestimable document, i la personalitat del seu autor, queden incorporats, per dret propi, a la història de la llengua catalana. No dic res més. Queden incorporats, també, a la «política» del país, amb tot el risc que això suposi, a la llarga. En escriure-us, ara, només vull demanar-vos si el text de Mgr Olaechea tindrà «efectes» sobre la temptativa d'introducció del vernacle —ai!— «no oficial» a la diòcesi de Castelló. M'imagino que no en tindrà cap: els meus coneixements de Dret Canònic són molt elementals, però em permeten de creure que no. De tota manera, voldria saber-ho de cert. He d'escriure aviat un paper sobre el tema, i no m'agradaria de pecar per generalitzacions massa lúgubres... Ja m'enteneu.

Salutacions a Mgr. Pont.

Cordialment.